

zés s az írásbeli fejlesztések hármasságából összeállított logikai következtetés tükrén át mint a Kr. e. V. századi görög művészet legkimagaslóbb, fejlődésének irányt szabó művészegyenisége néz reánk. A „pro Phidia“ párt mindenestre erős fegyverül használhatja e művet, mely méltó a magyar olvasóközönség megkülönböztetett figyelmére is. A könyv stílusát nem kell külön dicsérni e lap olvasói előtt, akik tapasztalásból ismerhetik Hekler szellemes, ötletes, friss és képekben gazdag írásmódját, mely németül is teljes erővel hat. Meg kell dicsérnünk ellenben a német kiadó bőkezűségét, mellyel e szépen megírt, jelentős és fontos művet belső tartalmához méltó köntösben hozta az olvasóközönség elé.

Oroszlán Zoltán.

Az esztétika rendszere. (Meumann Ernő könyve magyarul.)

Az újabkori német esztétikában szembenáll a Lipps, Volkelt, Dessoir képviselte pszichológiai irányzat Cohen és Jonas Cohn objektív felfogásával. Az előbbi az esztétikát csaknem a lélektanba oldja fel, a művelzés és művészi alkotás leíró elemzését tekinti kizárólagos feladatának, az utóbbi logikai deduktív úton fejti ki igazságait és a pusztá leírással meg nem elégedve, általános törvényszerűségeket felállítása törekszik.

A két irány között közvetít Meumann Ernő. Két röviden és világosan megírt munkájában foglalkozik az esztétika problémáival. Az elsőben („Einführung in die Aesthetik der Gegenwart“, amelynek fordítását szintén szívesen látnók a hivatott tollú fordító — Várkonyi Hildebrand — kezéből) a különböző felfogások bírálatát adja, a második, itt ismertetett művében saját rendszerét fejti ki.

Meumann szerint tisztán spekulatív esztétika lehetetlen, a csak pszichológiai vizsgálódás pedig elégtelen. A tapasztalat tényeire kell támaszkodni, de a tapasztalat szélesebbkörű a lélektani adottságoknál. Az esztétikus feladata nemcsak a tetszés és alkotás vizsgálata, hanem a létrejött mű elemzése és az esztétikai kultúra megismerése is. A vizsgálódás pedig csak akkor ered-

ményes, ha a lélektani és tárgyi szempont egyaránt érvényesül. Meumann e szempontokat következetesen egyesíti rendszere felépítésében. Mindenekelőtt az alkotás folyamatát elemzi, kimutatva, hogy azt csak a művész egyéniségének az alkotás motívumainak és az illető művészet stílustörvényeinek figyelembevételével lehet megérteni. Az alkotás motívumai közül hármat emel ki különösen. A művész, író lelkében élmény merül fel, ennek az élménynek kifejezésére törekszik és ezt maradandó műalkotás által éri el. E harmadik motívumnak fontosságát rendkívül hangsúlyozza Meumann: a formaadás, alakítás törekvésében látja a művész megkülönböztető jegyét. Elutasítja Croce elméletét, mely szerint a kifejezésre törekvés a művészet lényege. A modern szélsőséges művészi törekvések legfőbb hibáját is abban látja, hogy a mindent kifejezés vágya elnyomta a művészi alakítás fontosságának tudatát. A kifejezés és formaadás motívuma természetüknél fogva harcban állanak egymással s egyensúlyba kerülésük és harmóniájuk jelenti a klasszikus művészetet, a leggazdagabb élménykifejezés és a legtökéletesebb forma egyesülését.

A kifejezés és alakításra törekvés hatványozza, színezi, gazdagítja az eredeti élményt. Újszerű és érdekes gondolattal ebben a körülményben jelöli meg Meumann az eszményítő hajlam gyökerét; a művészi eszményítés így a művészlélek legtermészetesebb törekvésében találja meg alapját. Hasonló szerencsével emeli ki a művészi akarat fontosságát a kor befolyásának vizsgálatánál is. Taine még a korhatás függvényének tekintette a művészi egyéniséget. Meumann szerint a kor igényeket támaszt a művésszel szemben s a művész arra törekszik, hogy alkotásával kora műveltségének, szellemének megfeleljen. A modern tudományos felfogásra jellemző e voluntarisztikus szempont, amely a stílusok változását, az irodalmi fejlődést is nem a tudás, hanem az akarat átalakulására vezeti vissza.

A művészi alkotás után az esztétikai tetszés és ítéles sajátosságait vizsgálja. Az esztétikai tárgy köz-

vetlen tetszést vált ki a szemlélő lelkéből, ehhez csatlakozik az elemző, indulatosító törekvés, amelynek eredményeként a közvetlen tetszés elmélyül és megerősödik. A műélvezés párhuzamba állítható a művelési tevékenységgel; a tetszés érzelmi mozzanatban veszi kezdetét és a reflexió az érzélem gazdagodását szolgálja, éppen úgy, mint a művészi alkotásban a formálás. A művészi lelki folyamatait a műélvező újraéli és élménye ezáltal is erősödik. Mivel a művészre vonatkozás lényeges feltétele a tetszésnek, a természeti szépségben gyönyörködés csak úgy jöhet létre, hogy a természetet is műalkotásnak fogjuk fel. A képszerűséget keresem a természetben, hogy szépnek érezzem.

Könyve további fejezeteiben az esztétikai ítélet törvényszerűségeit és az esztétikai kategóriák mibenlétét keresi Meumann. A törvényszerűségeket tapasztalati úton a műalkotás megértésének feltételeiből és a művészetek anyagi eszközeiből vezeti le, de felsorolásukban nem törekszik teljességre. Kissé elfogult itt a barokk ízléssel szemben, amelyben ő is elfajulást lát, mint a XIX. század műkritikusai.

Az esztétikai kategóriák fejtegetését igen szűkre szabta, mert külön munkában szándékozott velük foglalkozni. Halála meghiúsította tervét; a tudománynak nagy veszteségére, mert rövid utalásai is, különösen komikumelméletében, nagy eredményeket ígértek.

Az egész munka rendkívül gazdag gondolatokban, finom stílus-elemzésekben, s világos előadásánál és a modern irodalom, művészet szellemes ismertetésénél fogva nemcsak a szakemberek, hanem a nagyközönség érdeklődésére is számot tarthat, mint általában a „Filozófiai Könyvtár“-nak (melynek ez hatodik füzeté) valamennyi kiadványa. A fordító kitünően megfelelt feladatának és talán csak a keresztnevek túlzott magyarosítását kifogásolhatjuk. Első pillantásra kissé furcsán hat, midőn jólismert neveket ilyen alakban látunk: Keller Godofréd, Hauptmann Gellért.

Halász Gábor.

Arcképek a magyar zenevilágból. (Papp Viktor könyve). A magyar zeneművészet egyre dúsabb virágzásba bontakozásával egyidőben új életre pezsdült zenével foglalkozó irodalmunk is, amely egészen a legújabb időkig meglehetősen elmaradt a többi esztétikai ág mögött. A leg-egyetemesebb művészettel, a zenével, mely szinte a bölcselkedés fölé ívelve foglalja egybe az élet rejtelmeiről jelentkező ezerrétű érzéseinket, sejtelmeinket a harmóniák titokzatos világában: a mi irodalmunk eddig nem foglalkozott elég intenzíven. A lapok aktuális napi kritikái mellett nagyobbára csak szakmunkák, vagy általános zenetörténeti fejtegetések forogtak könyvpiacunkon. Annál szembeszökőbb volt ez a hiány, minél inkább nőtt, szaporodott a magas zene rajongó magyar tábora.

A klasszikusok csodás örökségéhez szezonról-szezonra több és több szomjúhozó lélek formál már nálunk juszt. A modern magyar muzsikuskárda nemesak virtuozai révén hódít világszerte, de legmagasabb nivóig érő zeneköltőinek ragyogó munkásságával is az élen járók között hirdeti Liszt Ferenc örökének méltó továbbfejlesztését.

Ennek a biztató erővel mutakozó újjászületésnek zenei irodalmunkban is méltó rezonanciát kellett kiváltania. Ezek az idők szólaltatták meg Papp Viktort, kinek jelentős része van abban, hogy zenei irodalmunk friss lépésekkel hamarosan bekapcsolódhatott abba a lázas tempóba, melyet modern muzsikusaink dirigensi pálcái, hegedűi és kottái diktálnak.

A Napkelet olvasói jól ismerik Papp Viktort nemes magyar stílusba ötvözött zenei kritikái, beszámolóí révén. Ő a magyar középsztyály zenekedvelő közönségének nagy kultúrájú kalauza a kották birodalmában. E kritikák fő érdeme és vonzóereje, hogy szuggesztív erővel szinte hallhatóan zsongatják fel az olvasóban egy-egy muzsikás este elcsendült szépségeit, meleg közvetlenségűl értetik meg a műsoron szerepelt zeneművek legbensőbb titkait s rajzolják meg az előadóművészt, ki azokat a dobogón interpretálta.

Papp Viktor ritka szerenésével fe-